15 — ŞUBAT — 1947
Cumartesi
Sene: I — Sayı: 3
Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
Mehmet - Ali Aybar
Posta kutusu. 486 İstanbul

HÜR

Cumartesileri çıkar haftalık siyasî gazete

Gelecek sayımızda:
Gazetemiz dizildikten sonra bir mektup ve bir yazı aldık. Bu mektupta; «Hakikatleri efkârı umumiyeye bildirmek için yalnız «Hür»e güveniyoruz», deniliyor. Bu yazıyı gelecek sayımızda aynen neşredeceğiz.

FİKRİ HÜR ✫ İRFANI HÜR ✫ VİCDANI HÜR

İstiklâl savaşları Türkiyesine yaraşır bir dış politika istiyoruz

Mehmet - Ali AYBAR

BU son harp yılları içinde C. H. Partisinin takip ettiği dış politikadan da şikâyetçiyiz. Açık konuşalım: Bu politika İstiklâl savaşları Türkiyesine yaraşmıyor. Nasıl yaraşsın ki, bundan yirmi yedi sene ebvel bu topraklardan yabancıları, Türk olmıyan menfaatları kovmak için kanını akıtan Türk milletine, C. H. Partisi bir Peyk politikası kabul ettiriyor. Dış politika rotamızın Londradan ayarlandığı zehabi, gün geçtikçe kuvvetlenmektedir.

Dünyanın neresinde İngiliz menfaati varsa, C. H. Partisi bu menfaatların en hararetli müdafii kesilmiştir: İngiltere Yunan tahtına bir k r a l oturtuyor; istediği bir hükûmet kurdurtuyor; bu durumu silâhlı kuvvetleriyle muhafaza ediyor. Ve Yunan halkı bu yabancı emellere, tıpkı yirmi yedi sene evvel bizim yaptığımız gibi, silâhla karşı koyunca: C. H. Partisi, istiklâl için döğüşen Yunan halkını değil, İngiltereyi, Yuna kralını ve hükûmetini tutuyor. Ve işin garibi şudur ki, İngiliz meb'uslarından müteşekkil bir tahkik hey'eti durumun bu merkezde olduğunu bir raporla tespit ettiği ve İngilterede bu politikaya açıkça hücum edildiği halde, C. H. Partisi onu Türkiyede tenkide yeltenenlere Vatan haini damgasını vuruyor. Mısırda, İranda, Endonezyada; hülâsa nerede İngiliz menfaatleri yerli menfaatlerle çatışırsa, C. H. Partisi daima İngilizlerden tarafa çıkıyor.

Fakat daha kötüsü var. İş İngiltere ile bitmiyor. İngiliz ajanlarına kadar iniliyor. C. H. Partisi, yüzlerle, binlerle Mehmetçik kanını meş'um bir hil'at gibi sırtında taşıyan İngiliz menfaatlerinin aylıklı müdafilerine, olmadık teşrifat yaptırıyor.

Ve bir taraftan da Anglo - Sakson sermayesine kapılarımız ardına kadar açılıyor. Hani şu yirmi yedi seneden beri sömürücülüğünden kurtulmak için didindiğimiz ve her kurtuluşta bayram ettiğimiz yabancı sermaye tahakkümü...

Hayır! İstiklâl savaşları Türkiyesine yaraşan dış politika bu değildir. Ona yaraşan dış politika, haksız Sovyet istekleri karşısında gösterilen hasaslığın, duyulan infialin, bizi kendi emellerinin tahakkukunda bir vasıta gibi kullanmak istiyen bütün yabancı talepler ve menfaatlar karşısında da—bunlar açık olsun, sinsi olsun; siyasî olsun, iktisadî olsun; Şarktan gelsin, Garptan gelsin—aynen duyulmasını ve gösterilmesini amir olan politikadır. Türkiyenin dış politika rotası Türkiyeye göre ayarlanır...

Sakın Halk Partili gazeteciler mugalataya kalkışmasınlar; ve demesinler ki: «İngiltere bizim müttefikimizdir; Rus tehlikesine karşı onunla işbirliği etmek bir politika zaruretidir.» Çünkü cevaben deriz ki, işbirliği başka şeydir; teslimiyet de başka... Kaldı ki, bir Rus tecavüzüne uğradığımızda, İngiltere nasıl olsa bize yardım edecektir; yardım etmek zorundadır. Çünkü, İmparatorluklarına giden yolun, Türk boğazlarından kesilebileceğini, İngiltere pek âlâ bilir.

C. H. Partisinin İngiltereye tabi bir politika güttüğü, söz götürmez bir hakikattır. Zaten C. H. Partisi zünamdarları bunu gizlemiyorlar. Bizzat Parti başkanı Sayın Cumhur Reisi İnönü, 1 Kasım 1945 de irat ettikleri uzun bir nutukta şöyle buyurmuşlardı: «Almanlar ve Japonlar harp haline girmemiz yalnız müttefiklerin isteği üzerine olmuştur. Onlar için her hangi bir ehemmiyeti vâr idi ki, bizden bunu istediler.» Dikkat ediliyor değil mi? Harp haline yalnız müttefiklerin isteği üzerine ve onlarca her hangi bir ehemmiyeti olduğu için girmişiz.

Şimdi bir de Atatürk'ün, Birinci Dünya harbine giriş tarzımız hakkındaki şu sözlerini hatırlayalım: «Hârbi umumiye tarzı duhul hiç bir zaman şayanı tenkit olmaktan kurtulamaz. Her millet harbi umumiye hayat ve memat mücâdelesi olduğunu samimen ve cidden bilerek karar vermiştir. Hayat ve memat mücadelesine karar vermek bir kimsenin bir hey'etin hakkı değildir. Bu, milletin bizzat verebileceği karardır. Bu kadar büyük hâdisat, milletin karşısında emri vaki olarak bulundurulamaz.»

Bu mukayeseden sonra, C. H. Partisinin «İstiklâl» anlayışında bir değişiklik olmadığı, bilmem hâlâ iddia edilebilir mi?

Yurtta BİR HAFTA

Mareşalin şafaat ettiği muvaffakiyetsiz kumandanlar kimler?

Mareşalin Beyanatı

Sayın Mareşal Fevzi Çakmak bu hafta yine iç politika meselelerinin sıklet merkezi oldu. İçişleri Bakanının Meclisteki beyanatından sonra; C. H. Partisi Mareşala karşı umumî bir taarruza geçti. Ankara ve İstanbuldaki parti cerideleri başka başka tabiyeler kullanarak Mareşalı çürütmek vazifesini üzerlerine aldılar. Bir taraftan da Anadolunun en uzak köylerine kadar Mareşalın kızıllarla işbirliği yaptığı haberinin uçurulduğunu duyuyorduk. Anlaşılıyor ki, C. H. Partisi ilk kararlaştırdığı taktikte muvaffak olamayınca, yani Demokratları Mareşalın arkasından ayıramayınca; bu sefer her ne pahasına olursa olsun Mareşalı saf harici etmeğe azmetmiştir. Bu vaziyet karşısında sükût etmek doğru olmazdı. Sayın Mareşal bir demecde bulunarak efkârı umumiyeyi bir kere daha aydınlattılar.

Sayın Mareşal, bu beyanatlarile bizlere esasen bildiğimiz hakikatleri bir kere daha tekrarlamış oldular. Şöyle ki: Komünist ve kızıl kelimeleri bizde hain ve satılmış mânalarına geldiğine göre, Sayın Fevzi Çakmağın komünist olmadığını, olamıyacağını, bütün bu sözlerin C. H. Partisinin acemice bir propagandasından ibaret bulunduğunu esasen biliyorduk.

Fakat bu beyanatlarile bize bazı bilmediğimiz şeyleri de öğğrettiler; daha doğrusu bugüne kadar bilmediğimiz, fakat milletçe öğrenmek istediğimiz hakikatlerin mevjudiyetini de haber verdiler. Mareşal uzun beyanatlarına nihayet verirken şöyle buyurmuşlardır: «Türk milletinin bana karşı beslediği muhabbet ve sevgiyi ben, harp meydanlarında askerce çarpışarak, sırf memleket ve vatan endişesile hiç bir teferrüt ve şahsiyet dâvası gütmiyerek, hattâ bir çok ahvalde muvaffak olamamış arkadaşlarımın kusurlarını yine memleet sevgisi ile örterek temin ettim». Eski Bahriye Vekili İhsan Beyin Yeni Türkiye'de intişar eden hatıralarında da muvaffak olmamış kumandanlardan isim zikredilmeden bahsedilmişti. İster istemez Mareşalın bu sözlerile İhsan Beyin hatıraları arasında bir münasebet kuruyoruz; ve bir çok ahvalde muvaffak olamayıp ta, Mareşalın sırf memleket sevgisile kusurlarını örttüğü şahısların kimler olduğunu merakla soruyoruz.

Sayın Fevzi Çakmak bir de beyanatlarında hesabı görülmemiş silâh mübayaalarından bahsettiler. Cami Baykut hakkındaki isnatları yalanlarken: «Ben harekâtın başından bugüne kadar öyle bir hâdiseden haberdar olmuş değilim. Yalnız Avrupaya silâh mübayaasına giden ve onun hesabını vermiyen iki kişi bilirim ki; bugün bir tanesi Hal Partisinde nüfuz sahibi bir zattır, diğeri de ölmüştür. Bunları divanı harbe sevketmiştim, fakat sonra mebus seçildikleri için haklarındaki taibat durduruldu.» buyurdular.

Bu zatların da kimler olduğğunu öğrenmek isterken, evvelâ İstanbulda çıkan bir Halk Partili gazete, sonra da bizzat Saffet Arıkan, merakımızı tamamile tatmin etmemekle keraber, Mareşalın ima ettiği şahısların kimler olduğunu bize haber verdiler. Böylece öğrendik ki, Mareşalın divanı harbe sevkettiği ve sonradan mebus seçildikleri için haklarındaki takibat durdurulan bu iki zat; eski bakanlardan Saffet Arıkanla rahmetli Nuri Conkerdir.

Saffet Arıkan, kazetelerde çıkan cevabında Mareşalın ima ettiği şahıslardan birinin kendisi, diğerinin de Büyük Milet Meclisi başkan vekillerinden Nuri Conker olduğunu söyledikten sonra hâdise hakkında şu malûmatı veriyor:

Saffet Arıkan ve Nuri Conker

«1920 senesinde Moskova elçiliğinde ataşemiliter bulunduğum sırada silâh mübayaa etmek üzere Almanyaya gönderilmiş, orada ayni vazife ile bulunan Nuri Conkere mülâki olmuş. Almanya mağlûp ve İtilâf devletleri komisyonlarının kontrolüne tâbi bir durumda olduğu için, bilhassa silâh mübayaası gibi işler çok müşkülâtla başarılıyormuş. Aramışlar taramışlar, nihayet direktör Bruhl adında bir zat bulmuşlar ve itimat ettikleri bu zat vasıtasile mübayaaya girişmişler. Sonra bir de bakmışlar ki, bu direktör Brühl efendi dolandırıcının biridir. Olur a. Cenabı hak kimsenin basiretini bağlamaya gelsin. Derken efendim orada mahkemeye baş vurmuşlar ve silâh paralarını orada bırakarak bir mahkûmiyet ilâmile memlekete dönmüşler. Millî Müdafaa Bakanlığı işin tahkikini bir komisyona havale etmiş; komisyon bir rapor vermiş; rapor, Millî Müdafaadan Başvekâlete, oradan da Büyük Millet Meclisine gönderilmiş... Hattâ bu arada Terakkiperver fırka grupunda da mesele incelenmiş ve nihayet «Saffet ve Nuri Beylere tevcih edilcek bir mes'uliyet olmadığı kanaatinde bulunularak» mesele kapanmış gitmiş. Ama İstiklâl Savaşının ağır yükü altında milletin dişinden tırnağından artırdığı paralar da gitmiş... Saffet Arıkan gazetelerde çkan cevabında: «Filhakika devletin bir kısım parası dolandırıcılık yüzünden ziyan olmuştur ve bundan en çok eza duyanlar da daha çok Saffet ve Nuri Beyler olmuşlardır» dediğine göre bu işin de esasen kefareti verilmiş demektir.

Eski Millî Eğitim Bakanı

Beyanatın Halk Partililer arasında husule getirdiği kaynaşma bununla bitmedi. Mareşalın: «Komünistlerin serbestçe faaliyet göstermesine müsaade ve müsamaha etmişlerdir. Senelerce bu tahriklerin mekteplere ve köylere kadar yerleşmesi için resmi müzaheret göstermişlerdir» demesi üzerine; bu söze eski Millî Eğitim Bakanı alındı. Hasan Âli Yücel Ulus'ta neşrettiği bir açık mektupla: Mevzuubahs olan Millî Eğitim Bakanının hakikaten kendisi olup olmadığını; desteklenen komünistlerin kimler ve nasıl desteklendiğini, ve hükûmeti bu hususta ikaz edip etmediğini Mareşaldan soruyor.

Meğer n imiş şu Halk Partisi! Neler, ne cevherler varmış aralarında. Bir beyanat, bakınız kaç kişinin karanlıktan başlarını kaldırmalarına sebep oldu. Sayın Mareşal, bu sorulara ve bu açıklamalara cevap verecek olursa daha kim bilir ne öğreneceğiz. Fakat bir de şu muvaffak olmayıp da Mareşalin şefaat ettiği kumandanların kimler olduğunu öğrensek...

VAROLSUNLAR!

Amerikada okuyan gençlerimizden bir beyanname aldık. Sevinç ve iftihar duyuyoruz. Hürriyet aşkıyla çarpan kalplerinin feryadını, dünyanın ta öbür ucundan bize duyurmak istiyorlar. İstikbale emniyetle bakabiliriz artık. Hürriyetçi gençlik fışkırıyor:

Ey! Atatürkün Cumhuriyeti emanet ettiği gençlik, sizlere: «Siyasetle uğraşmak talebeye yaraşmaz» diyenler çıkacaktır. Bu afyonlu sözlere kulak asmayınız. Her yerde okuyan gençlik hürriyete rehberlik etmiştir. Bu beyannameyi kaleme alan memleket evlâtları siz sağ olun, var olun.

Son ay zarfında Birliğimiz azaları, Türkiyeden, şimdi mevkii iktidarda bulunan Türk hükûmetinin Demokrasi prensibiyle kabili telif olmayacak bazı tedbirlere müracaat etmekte olduğuna dair bazı haberler almaktadırlar.

Bu arada, demokrasi prensiplerini müdafaa eden gazetelerin hükûmet tarafından kapatıldığı, demokrasi fikirlerine bağlılıkları bütün milletçe bilinen bazı mütefekkirlerin tevkif edildikleri, ve muhalefet partilerini meşru teşekküller olarak tanımak şöyle dursun, bu partilere intisap eden şahsiyetlere her türlü işkence edildiği öğrenilmektedir.

Hitler ve Musolininin faşist diktatörlüklerinde cereyan eden hadiselerden zerre kadar farklı olmayan bu müstebidane tedbirleri duymak, demokrasinin en büyük zaferini kazandığı bugün Amerikada tahsil etmekte olan biz vatan çocuklarına son derecede elem vermektedir.

Türk milletinin hürriyet ve demokrasi aşkına bütün varlıklarıyla itimad eden bizler, fikir organlarını ezmek, öğretmenleri, talebeleri tevkif etmek, ve muhalif partilere faaliyet sahasını kapatmak gibi faşist karakterde olan bu hareketlerin Türkiyedeki çok ufak bir ekalliyet tarafından Türk milletinin asıl arzusu hilâfına yapıldığına kaniiz.

Birliğimiz, Türkiye Cumhuriyeti hükûmetinin, bir an evvel, bu demokrasi aleyhtarlığına son vermesini, kapatılan bütün gazetelerin mecmuaların derhal açılmasını, siyasî mevkufların derhal serbest bırakılmasını ve muhalefet partilerine müsavi faaliyet hakları tanınmasını talep eder.

Bundan başka, Birliğimiz, Örfi İdarenin yegâne sebebi olan fevkalâde ahval artık mevcut olmadığından dolayı, Cumhuriyet hükûmetinin memleketin muhtelif mıntıkalarına ilân edilmiş olan Örfi İdareyi derhal lâv etmesini talep eder.

Türkiyede bugün hüküm süren istibdat ve tethiş devam ettiği takdirde, Türkiyenin, Birleşmiş Milletler Organizasyonunda sulh ve demokrasi uğruna mücadele eden diğer milletlerle aynı masaya oturmak hakkı münakaşaya değer bir mevzu olacaktır.

Umumi Heyet Adına Reis
Kenan Bayson

Gazeteleri Okurken

Türkiye bir cennettir, Cennette ise Hürriyet lüzumsuz

C. H. P. nin Ulus'taki sözcüsü Falih Rıfkı Atay Avrupa harabeleri ortasında yaptığı tetkik ve Türkiyede geçim darlığı bulunmadığını ispat edecek deliller toplama seyahatinden dönmüştür. Ulus'un 7 Şubât 1947 tarihli sayısında çıkan bir yazısında İngiltere, Fransa, İtalya, ilh.. gibi memleketlerde geçim ve iaşe vaziyetinin berbadın berbadı olduğunu söylüyor. İsviçrede ise bu hal büsbütün almış yürümüştür. Meselâ, Cenevrede etin kilosu 17 İsviçre Frangı, yani 1139 kuruştur. Oysaki, 1947 Türkiyesi Avrupa kıtasında hem kışın ısınabilen biricik memleket, hem de en ucuz yenip içilen bir diyar. O halde Türkiyede bir geçim ve iaşe buhranından bahsetmek aşağılık sokak politikacılığıdır. Bir İsviçre gàzetesinin yazdığı gibi. «Gerçi harp görmedik, para kazandık, rahatız. Fakat bütün etrafımız düzülmedikçe* ve karıştıkça bu bahtiyarlığımız nasıl devam edebilir.» Türkiyede de herkes böyle düşünmeli. Sözün kısası, Falih Rıfkıya göre Ziya Paşanın meşhur beytini birlikte düzeltelim:

Diyarı Türkü gezdim saraylar, kâşâneler gördüm.
Diyarı küfrü gezdim hep açlar, viraneler gördüm.

O halde, Türkiyede bir rejim buhranından, hüriyet buhranından baksetmek, memleketi zorla buhranlı imiş gibi göstermeğe çalışmak, bir kin, hırs ve menfaat politikası yapmàk ve kir suç işlemek olur. Hüriyet misakı vesaire gibi zorlamalar boş gevezelikten ibarettir. Millete yalan söylüyorlar, Milleti aldatıyorlar.

Falih Rfkıdàn elbette ki millî menfaatlerin lehine konuşmasını bekliyemeyiz. Müsaadeleriyle söyliyelim ki. Milletten hakikati, acı ve korkunç gerçeği saklıyan biż zat kendisidir. Onun kışın ısınıyor, ucuz yiyip içiyor dediği Türkiye topu topu bir buçuk milyonluk Türkiyedir. Bu bir buçuk milyonun ise küyü'k bir kısmı karaborsacı, geri kalanı da bunlarla sıkı münasebet halinde bulunan türlü meslek mensuplarından mürekkep bir zümredir. Bunlar, geri kalan on altı buçuk milyonun sefâleti üstünde yükselen ulu servilerdir. Memleketin taze kuvvetlerini temsil eden bu on altı buçuk milyonun günlük kazancı vasati 3 lirâdır. Resmî hesaplara göre bir kişinin insanca yaşamak için - hayvanlar gibi değil - günlük masrafı İstanbul ve Ankarada 7,5, Anadolunun türlü yerlerinde 5,5 - 6 liradır. Şimdi Falih Rıfkıdan soruyoruz: niçin Milleti aldatmak ihtiyacını duyuyor sunuz? Bahsettiğiniz Türkiye, harp yıllarında cephelerde döğüşen insan kitlelerinin ciğerlerini söküp servet yapàn İsviçrenin benzeri olan sizin bir buçuk milyonluk Türkiyeniz midir? Yoksa aç, sefilin sefili, yaşamak için türlü ahlaksızlığa ve fuhşa sürüklenen, veremli, sıtmalı, saz benizli, inliyen, yersiz yurtsuz, yalnız İstànbul gibi bir şehirde 30.000 sefil ve serseri çocuğu olan bizim on altı buçuk milyonluk Türkiyemiz midir? Bu on altı buçuk milyonun zararına çalışan, ve açlığına ve sefâletine gülen bugünkü iktisadî rejimin temeli buhrandır. Hürriyet misakı, Polis vazife ve salâhiyetlerini ve Anayasaya aykırı kanunları kaldırmak arzusu, vesaire vesaire, bu açlık buhranından doğmuştur ve Milletin isteğidir. D. P. ve Mareşal bu on altı buçuk milyonluk asıl Türkiyenin insan gibi yaşamak haklarını sadece destekliyorlar, o kadar. Bu isteği gevezelik saymak aşağılık politikànın ta kendisidir. Demek ki, millete yalan söyliyen, milleti aldatan siz ve iktidardaki C. H. P. dir, Türkiye bir cennet değil, seyri insanın içini sızlatan bir harabedir. Bu harabe ortasında, İstanbul şehrinde olduğu yer yer görünen yeşil sahalar sizlersiniz, Bay Falih Rıfkı.

Türklüğü Tahkir

Cumhuriyet gazetesinin 23 Ocak 1947 tarihli sayısında Nadir Nadinin bu adlı bir kaş mekalesi var. İstanbul Üniversitesinde Sanat tarihi okutan yabancı bir profesör Türk Sànatı hakkında bir kitap yazmış, Millî Eğitim Bakanlığı da bu kitabı basmış. O profesör bu kitabında Türk sanatının Ermeni sanatının bir taklidi olduğunu söylüyormuş. Bizim sanàt tarihî mütehassısı geçinenlerimiz bundan alınmışlar. Baş muharrir merak edip kitabı aldırmış, okumuş. Neticede mütehassıslarımızın haklı olmadıklàrı kanaatine varmış: Profesör, Türk sanatının değerini gösterdiği gibi, bu sanatın başka sanatlardan, ve kendi komşusu Ermeni sanatından neler aldığını kaydetmeği de ihmal etmemiş. Cemiyetler arasında kültür alış verişi daima var olan bir şey olduğuna göre, bundan daha tabii bir şey olamaz. Bu haksız hücumlarından dolayı baş muharrir bu mütehassısları yeriyor, bu hareketlerini çirkin buluyor. Bunda tamamen haklı. Lâkin, bir noktayı unutmuş. O da şu ki: Kitapta söylenenleri iyice okuyup anlamadan, bir tek noktayı ele alarak, bu eser için «Türklüğü tahkir» diye şahlanıp yaygara koparanlara, o profesör: «Ben bir ilim adamı olarak bildiğimi dilimin döndüğü kadar anlattım. Ya siz kendi sanatınız hakkında ilmî değeri olan bir tek sayfanızı bana gösterebilir misiniz?» dese, bizim mütehassıslar acaba ne cevab verirler? Cahilliğin ardında pusu kurup, bilgi ve emek mahsulü her esere çelme takmağa çalışan bu zatların yabancı bir profesör karşısındaki bu vaziyeti asıl «Türklüğü tahkir» olmuyor mu?

HAFTANIN YAZISI

Okuma, yazma düşmanı bir Millî Eğitim Bakanı

Sabahaddin Eyüboğlu «Okur yazarlar ve Köy enstitüleri» adlı uzun bir yazısında okumuş yazmış devletlilerle cahil halk arasındaki açıklığın tarihimiz boyunca kapatılamadığını söyledikten sonra sözü bugüne getiriyor, diyor ki:

«Türk inkılâbı, okur yazarlığı, yeni mânasile, çoğunluğa mal etme gayreti olaràk tanımlanabilir. Atatürk ve İnönü, Cumhuriyetin ilk günlerinde okur yazarlığın büyük kütleye, yani köylüye ulaşmàsını, çağdaş bir millet olarak yeniden doğuşumuzun şartı saymışlardı. Yeni devletin bu istikamette gittikçe artan gayretleri nihayet, okur yazarlarla köylüler arâsındaki utanılacak ayrılığın yakın bir gelecekte ortadan kalkacağı ümidini uyandırmıştır. Köy enstitüleri bu ümidin ta kendisidir.»

Sabahaddin Eyüboğlu, okur yazarlığı büyük kütleye ulaştırma gayretinin bugünün mühim davalarından biri olduğuna inanan tek insân değildir. Bugünkü dünyanın bütün ileri fikirli isanları, insanlığı refaha götürecek olan yolun bu yol olduğunu kaç defa söylediler. Geçen sene Londrada toplanan milletler arası eğitim konferansında, Birleşmiş Miletler delegeleri, yalnız Köy enstitüleri dâvamızla ilgilenmişler, köylüyü okutma, köylüyü kalkındırma yolundaki teşebbüslerimizi takdirle karşılamışlardı. Bu demokratça hareketimizin zaman zaman başka ağızlar tarafından dà desteklendiğini duyduk. Hür Fransanın en büyük şairlerinden Aragon Unesco'nun tertiplediği konferanslardan birinde aşağı yukarı bu bahse temas etti; kültürü mümtaz bir sınıfın eline veremiyeceğimizi, onun bütün insànların malı olduğunu söyledi. Bunları duydukça kendimizin de dünyanın gidişine ayak uydurmaya başlamış bir millet olduğğunu düşünüp seviniyorduk. Belki de yakın bir zamanda milletimizi muasır medeniyetler seviyesine yükselmiş görecektik. Gel gelelim 5.2.1947 tarihli Vatan gazetesinde şöyle bir haber okuduk:

«Millî Eğitim Bakanlığı Köy enstitülerinde bundan böyle yalnız mektep kitaplarının okutturulmasına dikkat edilip diğer kitapların talebelere okuturulmasını menetmiştir.»

İlkin bir şaştık, inanmak istemedik. Böyle bir rivayet Abdülhamit devrinde çıkmış olsaydı belki inanılabilirdi. Ama bugün, Cumhuriyet devrinde, bütün dünyanın demokratlaşma yolunda dolu dizgin ilerlediği bir zamanda bu habere nàsıl inanılır? Millî Eğitim Bakanlığının böyle bir karar vermesine imkân bulunmadığına göre safdilliği Vatan gazetesine verdik. Kabahati, böyle bir haber uydurmanın saçmalığını fark edemiyecek kadar gafil bir muhabirle o haberi ciddiye alıp sütunlarına geçiren gazete idarecilerinde bulduk. Öyle ya, bu okuma yazma yasağını çıkaran bàkanlık bir Gümrük bakanlığı, bir İçişleri yahut bir Dışişleri bakanlığı olsaydı insan yine bir an düşünürdü. Ama değil, Millî Eğitim Bakanlığı, yani tek vazifesi milleti okutmaktan ibaret olan bakanlık! Tabii inànmadık, inanmadık ama, arkası da çıkmadı. Haber, uydurma olsaydı, elbette bir yalanlayan bulunurdu. İster istemez inanmàk zorunda kaldık. O sırada başka bir yazı daha okuduk. Bu sütunlarda geçen hafta yayımlanan bu yazı Vietnam murahhas heyeti başkanının Fransada verdiği bir konferansın hulâsasıydı. Konferansçı La Pensée dergisinin 8 inci sayısında çıkan bu konferansında memleketinin sömürgeci Fransanın idàresi altında neler çektiğini, halkın rahat rahat sömürülebilmesi için okuyup yazma ile nasıl cenkleşildiğini anlatıyordu. O yazıyı okuyuncà kendi kendimize sormaktan kendimizi alamadık. Yoksa, dedik, Tüık milleti de Millî Eğitim Bakanlığının sömürgesi mi oluyor?

Orhan Veli

ANKARA MEKTUBU

BU hafta, üzerinde en çok durulan meselelerden biri C. H. P. divanının «Layiklik prensibi» hakkında verdiği karar oldu. Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Siver ve Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver gazetelere beyanatta bulundular. Bàkan, okul dışında, hususi şekilde din dersleri okutulabileceğğini, yalnız teftiş ve murakabenin Bakanlığa ait bir iş olacağını bildirdi. Hamdullah Suphi Tanrıöver, hükûmetle mutabık olduğunu, bir İlâhiyat Fàkültesi kurulması için bir tasarı hazırlamaya memur edildiğini söyledi.

Bu beyanatlar, buradaki tarafsız müşahitler üzerinde derin bir tesir yaptı. Bunların mütalàasına gere, C. H. P. nin ne vaziyette olduğunu öğrenmek için bundan daha canlı bir misal aramağa lüzum yoktur. C. H. P. tam bir inhilâl halindedir. 23 yıl, üzerinde en büyük bir hassasiyetle durduğu prensipleri bugün birer birer devirmeğe başlàmıştır. Yeni hükûmetin ekonomi sahasında tam bir liberalizm yolu takibe karar vermesini, şimdi diğer bir prensibin yıkılması takip etmektedir. Hamdullah Suphi Tanrıöverin gazetelerdeki beyanàtını okuyanlar, bu memleketi ne türlü bir âkıbetin beklemekte olduğunu gayet kolay anlıyabilirler.

★

D. P. nin, en son neşrettiği beyanname, burada konuşulan mevzulardan biridir. D. P. bu beyannamesinde, parti kurulduğu kündenberi demokrasi sahasında en küçük bir adım àtılmamış olduğunu, bu sahada en küçük bir emarenin dahi kendini göstermekten uzak olduğunu kabul etmekte, buna rağmen alınacak kararların gelecekteki hâdiselerin màhiyetine bağlı bulunduğu bildirilmektedir.

Burada söylendiğine göre, her geçen gün, partiler arasındaki uçurumu biraz daha derinleştirmektedir. C. H. P., D. P. nin hareketini, azlığın çokluğa diktası olarak vasıflàndırmakta, tutulan yolun memleket için ancak zarar getireceğini ifade etmektedir.

D. P. ise kararsızlık içinde görüyor.

ANKARALI

Acaip bir beyanname

Necmettin Sadak, Akşam gazetesinin 11 Şubat 1947 tarihli sayısında çıkan baş mekalesinde, İçişleri Bakanının B. M. M. ndeki beyanatı üzerine hâdiseleri aydınlatmak için D. P. başkanı Celâl Bàyarın yayınladığı beyannameyi inceliyor. Muharrire göre: 1. Meclis kürsüsünde yapılan beyanata, Meclis için de cevap verecekken, dışında bir beyanname ile cevap vermek acaip bir harekettir; 2. Beyannamede söylendiği gibi, komünist meselesinin D. P. yi şüpheli göstermek için hükûmet tarafından ortaya atıldığını söylemek hatadır; 3. Bu beyannameden D. P. nin Mareşalle mutakakat halinde olduğunu öğreniyoruz; 4. Mareşalin solcu unsurlarla münasebeti tevsik edildiğine göre, D. P. nin Mareşalle mütabakatı dà bu solcu unsurlarla mutabakata kadar varır.

Muharrire göre, D. P. beyannamesinin manası bu. Mümkün, böyle de anlaşılabilir. Dünyanın yuvarlak olduğu ispat edileli üç asır olduğu halde, hâlâ «dünya öküzün boynuzu üzerinde durur» diye ayak direyen softalar yok mu? Yalnız şunu söylemek isteriz ki, o beyanname, 1946 yılı başındanberi hükûmetin demokrasiye memlekette yer veriyor görünüp partiler kurulmasınà müsaade ettiği günden başlayarak, C. H. P. nin seçimler sırasında milletin ne tarafa döndüğünü görünce, daha seçim sırasında demokrasiden tornistan ederek sırasile gazeteler kapatmak, örfi idareyi uzatmak, bir yolunu bulup partiler ve tekrâr gazeteler kapatmak, hürriyeti baltalamak, nihayet Mareşlli lekelemek gayretlerinin antidemokratik mànasını millete açıkca anlatmak istemiştir. Mareşali temizlerseniz, sıra D. P. ye, sonra da bütün milleti kapatmàğa gelmiyecek mi, sayın üstad?

Kara kaplı Kitap

Sıkıyönetim kanun dışı bir idare değildir

Buna dair bir istatistik görmedim amà, öyle zannediyorum ki, Türkiye dünyanın en çok Sıkı Yönetim ilân ettirildiği memlekettir. Fakat, buna rağmen Türkiyede Sıkı Yönetimin demokrat memleketlerdeki manası bir türlü anlaşılamamıştır. Bizde hâlâ Sıkı Yönetim kanun dışında ve üstünde bir idàre şekli sayılır.

Hayır! Şunu iyice belliyelim ki, Sıkı Yönetim de kanunî bir idaredir. Tabiî ahvalde cari olan ferdî hak ve hüriyetlerin takyit veya tatbike uğraması, Sıkı Yönetimin kanun dışı ve kanun üstü bir idàre şekli olmasını icap ettirmez. Çünkü, Sıkı Yönetimin ilânı için Anayasanın saydığı bir takım şartların yerine getirilmesi gerektiği gibi, askerî mercilerin Sıkı Yönetim salâhiyetlerini kullanması için de, 3832 sayılı kanunun tahdit ve tayin ettiği şartlàrın yerine getirilmesi lâzımdır.

Anayasamızın 86 ncı maddesinde ve Sıkı Yönetim kanununun eskabı mucibe lâyihasında mevzubahs edilen şartlar şunlardır: Harp hali, veya hàrbi icap ettirecek bir vaziyetin meydana gelmesi, veya isyan çıkması, veyahut Vatan ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve fili teşebbüsler olması...

Bu şartların taktire yer bıraktığı ve binaenaleyh su götürür tarafı olmaları icap ettiğine göre, elle tutulur gözle görülür bir tehlikenin mevcudiyeti de şarttır. Şu halde Sıkı Yönetim Komutanlığı icraàtında bu hususlara riayet etmekle mükelleftir.

Amme hizmeti gören her makam gibi, Sıkı Yönetim İdaresi de icraatının hesabını vermek zorundadır.

Kültür ve Sanat Hareketleri

Şair de Hürriyet için mücadele eder; etmelidir

Victor Hugo'nun Hürriyet mücadelesi

Bizde de bugün hürriyet uğrunda bir mücadele var Bu mücadeleye, her meslekten, her sınıftan vatandaşlar iştirak ediyorlar. Bittabi sanatkârlarımız, ediplerimiz, ressamlarımız; şairlerimiz arasında da hürriyet mücadelesine atılanlar çıkıyor. Halk Partisinin sanat âlemindeki sözcüleri bu cereyanı da baltalamak için şu tezi müdafaa eder oldular: «Sanat, sanat içindir ve sanatkâr ancak sanatı için yaşar. Zamanının içtimaî ve siyasî meselelerine karışmaz». Bu tekerlemeye güzel bir cevap olması itibarile büyük bir sanatkâr ve büyük bir vatanperver olan Victor Hugo'nun Fransada hürriyet mücadelesinde oynadığı rolü anlatan bu yazıyı neşretmekte faide gördük.

Oktay Rifat

KİTAPLAR, Hugo'nun 1802 yılında doğduğunu, 1851 de Fransa'dan kaçtığını, yirmi yıl gurbette yaşadıktan sonra 1871 de yurduna döndüğünü söyler. Bu büyük şair hayatının gurbette geçen günlerini 3 üncü Napoléon'a eşsiz hicviyeler, hürriyet davasına armağan edilmiş uzun şiirler yazarak geçirmiştir. Belirli bâzı sosyal hedeflerin bir şiirin örgüsünde nasıl eriyip kaybolduğunu, o şiiri nasıl amansız bir silâh haline ketirdiğini görmek, bu yaman işe akıl erdirmek için mutlaka Hugo'yu da okumak lâzımdır. Hugo, yençliğinde kıralcı, koyu bir dinci idi; zamanla hürriyetçi, hayatının sonuna doğru da bir çeşit sosyalist olmuştur.

Victor Hugo, partili yazarlarımızın tersine, şiirin el atabileceği meselelere sınır tanımaz. 1822 de **Odes et Ballades** adlı şiir kitabına yazdığı önsözde, şiir alanına sınır tanımadığını söyledikten sonra «Bu kitabın yayınlanmasında iki maksat güdülmüştür. Bunlardan biri edebî, ötekisi siyasidir. Ama yazarın düşüncesine göre ikincisi, zaten birincisinin bir neticesidir.» **Odes et Ballades**, Hugo'nun ilk şiir kitabı olduğuna göre bu büyük şairin şiiri, politikadan hiç bir zaman ayırt etmediğini söyliyebiliriz. Bunu söyledikten sonra da Hugo'nun yirmi yıl gurbet kahrı çekmesine sebep olan çetin hürriyet savaşına geçebiliriz.

Victor Hugo, 1848 ihtilâllerinden sonra Fransız Millet Meclisine üye seçildiği zaman Büyük Napoléon'un yeğeni de bin bir hiyleye baş vurarak bu meclise üye seçilmişti. Çok geçmeden de iktidarı eline aldı. Memlekette büyük bir haksızlık, görülmemiş bir baskı havası esmeğe başladı. Hürriyet yerini hürriyetsizliğe, adâlet yerini haksızlığa bıraktı. 1852 yılında Fransa toprakları dışında, Jersey'de, Victor Hugo'nun da imzaladığı «Bu adam kesilen hükûmet, kanunları tanımıyor, Meclis seçimlerine hiyle karıştırıyor, halkın mutlakâ kendisine boyun eğmesini sağlayacak her çeşit tedbire çekinmeden baş vuruyordu. 1848 ihtilâllerinden sonra geçici hükûmete başkanlık eden Louis Blanc'ın da dediği gibi, «hürriyet Fransa'da ölmüştü, Avrupa'da ise tehdit ediliyordu.» Kurşuna dizilen, hapse atılan bir beyannameye göre, her türlü sosyal gelişmeye düşman açık fikirli insanlar sayısızdı. İşte bu sıralarda ölüm listelerinden birinin başına kendi isminin de geçtiğini öğrenen Hugo, bir matbaa işçisi kılığına girerek Belçika'ya kaçtı. 1859 da yazdığı şu satırlar onun bu işe nasıl bir iman ve inatla atıldığını göstermeğe yetecektir sanıyoruz: «Eğilmez, mutlak, ebedî bir karşı koyma; Fransa'nın bugünkü durumu karşısında ödevim işte budur. Vicdanımla baş başa verdiğim bu karardan dönmiyerek sonuna kadar gurbetin hürriyeti içinde yaşayacağım. Hürriyet memlekete dönünce ben de dönerim.»

Hugo, sabahları çok erken kalkar, akşamın geç saatlarına kadar şiir yazarmış. Buna bakarak onun, şiiri kafa gücüyle başarılan, emekle meydana getirilen bir sanat saydığını söyliyebiliriz. Hugo, sanatını gerçekten biliyordu. Şiirin icaplarıyla sosyal faydayı ustaca birleştirmek gibi oldukça çetin bir işi örnek alınacak şekilde başarmayı da bilmişti. Gurbet günlerinde kaleme aldığı **Les Chatiments** sahifelerinde ayaklanmış bir heyecanın zaman zaman duygu, düşünce, nasihat, ibret gibi unsurlarla kaynaşarak sel halinde aktığı görülür. Halbuki Hugo, heyecanlanmak için zaman bekliyen bir ilham şairi değildi. Şiirlerini sabah sabah masasının başına geçerek, Fransa'nın başına belâ kesilen bir despotu saltanatıyla beraber devirmek, memleketine tekrar hürriyeti, cumhuriyeti getirmek amacıyla yazıyordu. Böyle olunca **Les Chatiments** sahifelerinde çeşitli unsurlarla birleşerek sel gibi akan kesintisiz heyecanı, ustalığın, sanatı iyi bilmenin bir sonucu saymak zorundayız. Hugo, şiirin her çeşidini biliyordu, her çeşidini deniyordu. Bazan alay ediyor, halk ağzından büyük ölçüde faydalanarak bizim tekerlemeleri andıran şarkılar yazıyor, bazan küfrediyor, bazan I. Napoléon'un büyüklüğünü belirterek, 3 ncü Napoléon'un cüceliğini, bacaksızlığını meydana koyuyordu. Herhalde şiirin işe yarar, hayat kavgasında ön safta sallanabilecek bir kılıç olduğunu ta çocuk yaşta anlamıştı. «Sanatla halk» adlı şiirinde:

Sanat esir milletleri hürri-
yete kavuşturur
Hür milletleri yüceltir.

Diyor, hem de ne güzel, ne ustalıkla, ne şaircesine söyliyor. Ama ne yazık ki, bir şiiri başka bir dile çevirmenin güçlüğü, hatta imkânsızlığı bu beytin tadını çıkarmamıza engel oluyor. Bunu bildiğimiz içindir ki, Hugo'nun **Les Chatiments**'a yazdığı ön sözden sadece aşağıdaki satırları dilimize çevirerek yazımızı bitirmek istiyoruz:

«Memleketlerinde zora, dışarda tehdide baş vurarak saltanat sürenler, vicdanları çiğnerken halkın efendisi olduklarını sananlar, dilediklerini yapsınlar, adâlet uğrunda, doğruluk uğrunda savaşan insan ödevini mutlaka tam manâsıyle yerine getirmenin yolunu bulacaktır. Kötülük, ne kadar güçlü olursa olsun sadece boş yere çırpınmıştır. Düşünce, düşünceyi boğmak isteyenin elinden daima kurtulur, baskı altında elle tutulmaz hâle gelir, bir kalıbdan bir kalıba girer. Meşale parıldar; söndürülür, karanlıkla boğulursa, meşale ses olur, ses ise geceyle örtülemez. Konuşan ağız tıkanırsa, ses ışığa döner, ışıksa tıkanamaz.»

Allahın Rahmeti

Hamdullah Suphi Tanrıöver H. P. divânında varılan neticeleri anlatırken sözlerini şöyle bitiriyor:

«Düşünüyorum, Süleymaniyenin hariminde, bu vasıflarla konuşacak, genç din âliminin belâgati, huşu içinde toplanmış bir halkın kalabalığı üzerine nasıl dökülecektir. Aç ve susuz kalmış bir toprağa bu belâgat Allahın rahmeti gibi yağacaktır.»

Şu hatipler bir garip adem oluyorlar vesselâm. Geminin sözle yürümiyeceğine bir türlü akıl erdiremiyorlar. Genç din âliminin belâgati, aç ve susuz bir toprağa Allahn rahmeti gibi yağacakmış... Aç ve susuz hal'kın Allahın rahmetinden **evvel** toprağın bereketine muhtaç olduğunu niçin bir türlü düşünmüyorlar? Bu asırda büyülenmek değil, bilmek ve öğrenmek istiyoruz. Hem sayın Hamdulah Suphinin bu parlak fikirleri niçin Atatürk devrinde müdafaa etmediği de câyı sualdir. Her halde yağacak rahmetten çekinmiş olacak.

Dünyadan Haberler

İngilterenin Polonya sefiri niçin geriye çağırıldı?

İngilterenin Polonya sefiri M. Victor Cavendish. Bentinek, Varşovada gizli tethişçi teşkilâtı casuslarının davası başladığı bir sırada uçakla Londraya gitmiştir; davanın ilk safhalarında maznunlar heyecan verici ifşaatta bulunmuşlardır. Maznunların ifadelerine göre, İngiliz sefiri, bu teşkilâtın ele başılarından biri olan suçlu Kont Grocholski ile uzun zamandanberi şahsî münasebetlerde bulunuyormuş.

İngiliz diplomatı, zevahiri kurtarmak üzere ve resmen «seçimler hakkında bir rapor vermek üzere» 19 Ocakta Londraya çağrılmıştır. Bir rezaleti önlemek maksadile elinde mevcut vesikaları bugüne kadar neşretmemiş olan Polonya hükûmeti, İngiliz hariciyesinin sefirin çağırılması üzerine kendisinin resmen protestoda bulunmasını önliyecek bir tarzda hareket edeceğini ümit etmektedir.

Henry Wallace ve Terakkiperverler

Amerika Birleşik devletlerinin eski Cumhur Başkanı muavini Henry Wallace, kendisinin bugün lideri bulunduğu Amerikan terekkiseverlerinin milletlerarası politikasını izah etmek için muhtelif mitinglerde bulunmak üzere İngiltereye davet edilmiştir.

Birinci daveti yapan **New Stateman and Nation** adlı haftalık sosyalist gazetesi, ikinci daveti yapan da Lancashire ve Cheshire (Liverpool, Manchester, ilh.. sanayi mıntıkası) Sendika birlikleri federasyonudur. Bu federasyonun reisi, işçi mebusu ve bugünkü hükûmetin eski ticaret müsteşarı olan Ellis Smith'tir. M. Wallace her iki daveti de kabul etmemiş, lâkin, Ellis Smithe'e yazdığı bir mektupta, İngiliz dilini konuşan memleketlerde terekkiseverlerin «Üç P. ittihadı» nı, yani «Ligue pour le peuple, pour la paix et le progrés. (Halk, sulh ve terakki ittihadı) kurmaları icâp ettiğini söylemiştir.

Nazi aleyhtarı oldukları için cezalananlar

Soltau'daki İngiliz askerî mahkemesi, Soltau «Birleşmiş Bıçkı fabrikaları» şirketi işçi ve müstahdemlerine para cezası ve hapis cezası vermiştir.

İşçiler ve müstahdemler, İngiliz hükûmetinin, müessese müdürlüğüne eski nazilerden birini tayin ettiğini öğrenince işi bırakmağa karar vermişlerdi. Mahkemenin işçiler hakkında ceza hükmetmesine sebep, işçilerin verdikleri bu karardır.

HİKÂYE

Öbür Ankara

Cevdet Kudret SOLOK

- 3 -

Geri kalan 7 lirayı da köydeki çoluğa çocuğa gönderirlerdi ve ay sonunda ne öküz, ne at, ne de bir karış toprak alabilecek tek metelik ellerinde kalmazdı. Çalışma tarzına gelince, bu, sabahın yedisinden akşamın yedi buçuğuna kadar (yarım saat öğle tatili hariç) tam on iki saat sürerdi. Akşam oldu mu işte böyle toz toprak ve kan ter içinde eve dönerler, yere, pis bir kilimin üzerine sırtüstü uzanırlardı. Hepsi, yol üstündeki bakkala bağlanmışlardı; ay başında ekmek karnelerini ona bırakırlar, her sabah işe giderken gündelik ekmeklerini ve katıklarını (katık daima zeytin veya peynir, bir baş da soğandı) alır, ay sonunda parayı topluca ona teslim ederlerdi.

Bütün bunları merakla dinliyen genç köylü sordu: Acaba başka iş, daha kârlı bir iş yok muydu?

Cevap verdiler: Vardı, vardı amma bulmak zordu. İltimas isterdi. Fabrikada amelelik vardı. Orada insanın eline ayda altmış, yetmiş lira geçebilirdi.Fakat fabrika dolu idi, başka ameleyi ne yapsınlardı?

İsmail sustu. Düşünceye varmıştı. Buraya gelmek için yola çıkmadan evvel, rüyasında, kara gözlü, ay boynuzlu, altın sarısı bir öküzün ufuktan kendisine doğru geldiğini görmüş, bunu hayra yormuştu; şimdi ayni öküzün ufka doğru kuyruğunu sallıya sallıya gittiğini, kendisinden uzaklaştığını görüyordu. Oda arkadaşları biraz dinlendikten sonra:

— Haydin, dediler, bir iki lokma bir şey yiyelim.

Yenecek şey belliydi: Beş on zeytin, yüz gram ekmek.

İsmail torbasını açtı, orada iki büyük parça köy ekmeği, bir bezin içine sarılmış katı bir peynir, bir ufak çömlek de çalmapekmez (bulama) çıkardı.

— Hele bu akşam bundan yiyin, dedi; yol için almıştım yanıma!

Sekiz adam, şehir ekmeğini bir yana ittiler, İsmailin köy ekmeğini bölüştüler, peynir kırıklarına ve bulamaya bandılar, daha ilk lokmada ağızlarında bir köy havası duydular, hayale daldılar, geçmiş zamanı yiyormuş gibi bir hisse kapıldılar; boydan boya sürülmüş toprak, altın sarısı buğday, dolu memelerini büyük torbalar gibi sallıya sallıya dolaşan inek, herşey, herşey şu bir lokmanın içindeydi. İsmailin kredisi birdenbire yükselmişti; hepsi ona yardım edebilmiye hazırlanıyordu.

— Seni «Birlik» e yazdıralım, dediler, kafakâadın yanında mı? Bir karne alalım, sonra ekmeksiz kalırsın!

Ertesi günü onu birlik reisine götürüp kaydını yaptıracaklardı; ertesi gün pazardı, pazartesi günü de kendilerile beraber Ziraate götürüp iş istemiye karar verdiler.

İçlerinden birkaçı yine sırtüstü uzanmıştı. Mideleri çoktanberi unutmuş bulunduğu bu eski gıdayı yadırgıyor, onunla boğuşuyor, gurulduyordu; fakat ruhları bu akşam aralarında uyanan o eski dünyanın havasını hiç yadırgamıyor; hepsi kendilerini buraya, şu altlarında katılığını hissettikleri boz rengi toprağa çakılı hissediyor, bir daha dönemiyeceklerini iyice sezdikleri köyün, o artık ebediyen kaybolan dünyanın, hasretini çekiyorlardı. Dokuz erkek şimdi nefes bile almıya çekiniyor, hepsi susuyor, ufak odanın içinde hava gittikçe gerginleşiyordu. Nihayet fevkalâde bir şey oldu: Ömer, ne zamandanberi unuttukları bir köy havasını söylemiye başlamıştı; türkünün aralık bir yerinde hep birden «Ah!» diye bağırıştılar. Bu çığlıkla beraber sinirler birdenbire gevşedi, nerdeyse ağlıyacaktılar. İşte tam bu sırada, açık duran kapının ağzında ev sahibi Ali Osman Çimen göründü, etrafına işkilli işkilli bakındı:

— Hayrola! Bir şey mi var? Ne bağırıştınız öyle? dedi.

— Köy! Köy! Osman ağa.

Diye cevap verdiler. Ali Osman çömeldi, kapının eşiğine oturdu. Ömer sordu:

— Buyur, Osman ağa? Geceleyin sen buralara gelmezdin; bir iş mi var?

— Sizden bir ricada bulunsam, acep yapar mısınız ola?.. Yarın benim oğlanı evlendiriyorum, kızı da ere veriyorum, bu arada küçükleri de sünnet ettirivereceğim. Düşünüyorum ki, acep siz, yarın öğleden sonra, bizim avluda bir köy oyunu oynar mısınız? Hani köy usulünce bir düğün olsun dedik de! Burada kaç kişisiniz? Dokuz mu ettiniz şimdi? Yarın öğle yemeğini bizde yersiniz. Damat zengin, üç küfe erzak getirdi. Yemekten sonra da... Olur değil mi?.. Ha?...

Gözlerinin önünde köy, bir oyunun ritmi içinde, dayanılmaz bir güzellik halinde artık elle tutulur bir şekil aldı.

— Olur, Osman ağa, olur! dediler. Geliriz. Şehirden usandık gayri!..

Ev sahibi, memnun, çıkıp gitti.

(Devamı var)

HÜR

Cumartesileri çıkar haftalık siyasî gazete

Fiyatı: 10 kuruştur

ABONE ŞARTLARI:

Seneliği : 500 kuruş
Altı aylığı: 250 kuruş
Üç aylığı: 125 kuruş

İlân: (Başlık kenarı) 20 lira

Basıldığı yer: STAD Matbaası

FİKRİ HÜR ★ İRFANI HÜR ★ VİCDANI HÜR

Summer Wellesin fikri

Amerikanın eski Dışişleri müsteşarı Summer Wells, Yunanistan hâdiseleri sebebile verdiği bir beyanatta: «Yunanistan hürriyete kavuşmıyacak olursa, bu krallık bütün dün - yayı zehirliyecek» demiştir.

Moskovada karşılaşacak görüşler

Mehmet - Ali AYBAR

ÖNÜMÜZDEKİ Mart ayında dört büyüklerin dış İşleri bakanları Moskovada toplanıp Avrupa sulhunün, hatta dünya sulhunün en çetin mes'elesi olan Almanya işini ele alacaklardır. Moskova görüşmelerinin kolaylıkla yürüyeceği zannedilemez. Dört büyüklerin Almanya hakkındaki fikirleri birbirine hiç uymıyor.

İngilizlerle Amerikalılar, Almanyanın, Birleşik Alman Devletleri halinde parçalanarak kurulmasına taraftar görünüyorlar. Yine İngilizler ve Amerikalılar, bu yeni Almanyanın şahsî teşebbüse yer veren sermayeci bir iktisat sistemine malik olmasını da istiyorlar. Bittabi bu sermayeci iktisat sisteminde İngiliz ve Amerikan sermayelerine iyi «plâsman» zeminleri hazırlamak da, güdülen gayelerden biridir. Ve yine İngilizlerle Amerikanlar, Almanyada Komünistlerin nüfus sahibi olmamaları için kendi işgal bölgelerinde komünist düşmanlığile tanınmış partileri destekliyorlar; hatta, nazilerin gizlice himaye edildiği bile rivayet ediliyor.

Sovyet Rusya ise, Almanya mes'elesinde bambaşka bir noktai nazar müdafaa ediyor. Bir kere «federal» bir Almanya kurulmasına taraftar değil; o, merkezden idare edilen bir Almanyaya tarafdarıdır. Ve bu Almanyada sermayeci iktisat sistemi yerine, sosyalist bir systemin yer almasını da istiyor. Bunun için de, kendi işgal bölgesindeki komünist partiyi ve onunla işbirliği yapan sosyal - demokratları tutuyor. Böylelikle Sovyetler, yarın, kurulacak Almanyada Amerikan ve İngiliz menfaatlarının yer almasına mâni olmak; ve Almanyayı kendi nüfusları altında bulundurmak istiyorlar.

Fransaya gelince: Onun Almanya hakkındaki arzuları büsbütün başkadır. O, her şeyden evvel, Almanyanın ilerde tekrar Fransayı istilâ edecek bir kuvvet olmamasına çalışıyor.

Bunun için de Almanyayı, harp sanayii bölgesi olan Rhur'dan ve Saar'dan mahrum edecek bir sistem teklif ediyor. Fransa istiyor ki, Rhur ve Saar bölgeleri Almanyanın elinde kalmakla beraber, iktisaden muhtar olsunlar; yani Fransanın kontrolü altında bulunsunlar. Ve Fransa, İngilizlerin Almanyayı kalkındırmak hususundaki gayretlerini hiç hoş karşılamıyor.

Görülüyor ki, Moskova konferansında dört büyükler Almanya mes'elesini başka başka noktaî nazarlardan müdafaa edeceklerdir. Mes'elenin Avrupada kurulacak nüfus bölgelerile doğrudan doğruya alakalı olduğu âşikardır. Sovyet Rusya kendi nüfuz bölgesini garp Avrupasının ta ucuna kadar götürmek istiyor. İstiyor ki, Orta Avrupada kurduğu sosyalist nizam şimâl denizine kadar uzansın. Buna mukabil İngilizlerle Amerikalılar, Almanyanın hem iktisaden kendilerine tabi olmasını, hem de bir ihtilâf halinde Anglo - Amerikan ordularına bir basamak teşkil etmesini istiyorlar.

Fransanın ise, Rhur ve Saar bölgelerindeki talepleri yerine getirilecek olursa, Sovyet görüşüne iştirak etmesi muhtemeldir. Çünkü komünistlerin son seçimlerdeki galebeleri hesaba katılmasa bile, Almanyada İngiliz ve Amerikan sermayesinin büyük sanayi'i canlandırması Fransanın işine gelmez.

Şimdi ne olacak? Moskova konferansında büyükler neticeye varamadan dağılacaklar mı?

Moskova konferansının Almanya mes'elesini bir hal suretine bağlayıp bağlayamıyacağı şimdiden kestirilemez. Belki bu konferansı müteakip, Truman'ın Stalin'in Altee'nin buluşup görüşmeleri icabedecektir. Ve muhtemeldir ki, Almanya mes'elesini hal etmek için dört büyüklerin dış bakanları daha bir kaç kere toplanacaklardır.

Bu günkü vaziyete bakılacak olursa, Sosyalist bir iktisat sistemine dayanan federal bir Almanyanın kurulması, belki tarafların ayrı noktai nazarlarını telif edecektir.

Fakat ne olursa olsun, mes'ele ne kadar uzarsa uzasın, mutlaka sonunda bir hal tarzı bulunacak; ve Avrupa sulhu kurulacaktır. Şunu aslâ hatırdan çıkarmamalıyız: Amerika müstesnâ, bu gün büyük küçük hiç bir millet üçüncü bir dünya harbinin masraflarını göze alacak durumda değildir.

Dünyada BİR HAFTA

Nufuz bölgeleri siyasetine tekrardan dönülecek gibi görünüyor

Avrupada Sulh

Geçen hafta Pariste kırk devlet mümessilleri ve murahhasları tarafından imza edilen sulh muahedeleri ile, ikinci Cihan Harbinde Almanyanın yanında harbe girmiş olan peyk Avrupa devletleri sulh devresine girmiş oldular.

Bu muahedelerin imzasından sonra Avrupa haritasında mühim değişiklikler vücude gelmiş, ve Avrupanın manzarası değişmiştir. Bu değişiklikleri şöyle hülâsa edebiliriz:

FİNLANDİYA Şimâl denizindeki Petsamo vilâyet ve limanını Rusyaya terk etmekte, Porkkale de bir deniz üssü kurması için Sovyetlere hak vermekte, ve Aland adalarını silâhsızlandırmayı kabul etmektedir.

İTALYA, Alp dağlarında hudut üzerindeki bazı noktaları Fransaya terketmektedir. Bu noktalar arasında Briga, Tenda, ve Mont Cenis idro-elektrik santralı vardır. Yalnız İtalya bu santrâlden elektrik almak hakkını muhafaza etmektedir. Triyeste ve civarı serbest şehir olarak Birleşmiş Milletlerin idaresi altına konmuştur. Aynı zamanda Adriyatik denizinde bazı adalarla Venezia Giulianın da mühim bir kısmını Yugoslavyaya bırakmaktadır.

MACARİSTAN, Transilvanyayı Romanyaya bırakmaktadır. Çek hududu da Hitlerden evvelki şekle çevrilmiştir.

ROMANYA, Besarabya ile şimâlî Bukovinayı Rusyaya terk etmektedir. Bu suretle Rusya Tuna ağzına kadar inmektedir.

BULGARİSTAN, Romanyadan Dobrucayı kazanmaktadır.

Bunların dışında bütün bu devletler müttefiklere, bilhassa Ruslara mühim tâzminat vermeğe mecbur tutulmuşlardır. Her birinde insan haklarına riayet mecburiyeti konmuştur. Müttefikler de imza tarihinden üç ay sonra bu memleketlerdeki askerlerini çekeceklerdir. Bu suretle dünyanın bir kısmına olsun sulh gelecektir.

Nüfuz Mıntıkalarına dönüş

Stalinle Bevin arasında geçen muhaberede doğan mesele henüz kapanmamıştır.

Bevin Stalinin cevabını alır almaz İngilteredeki Sovyet sefirini çağırarak kendisine Stalinin «İngiliz - Sovyet ittifakında bu muahede hükümlerini zayıflatan noktaların tadili lâzımdır.» Sözünden ne kast ettiğini sormuş, sefir müphem bir cevap vermekle iktifa etmiştir. Fakat İngiliz resmî kaynaklarının kanaatine göre Stalinin maksadı şudur:

İngiltere günden güne Amerikanın koltuğu altına girip onun bir peyki haline geldikçe Sovyetlerle aralarında mevcut ihtilâf noktaları çoğalmaktadır. Arada bu ihtilâflâr bulundukça ittifakın manası yoktur. Bu sebeple ittifak muahedesini uzatmadan evvel aradaki ihtilâflı meseleleri halletmek lâzımdır. Bu ihtilâflı meselelerin başında Akdeniz ve Orta Şark meseleleri gelir. Avrupada kurulacak olan yeni Almanya meselesi vardır. Bu davâların halli için de Tahran konferansı kararlarına dönmek lâzımdır. Bu konferansta nüfuz bölgeleri siyaseti kabul edilmiş olduğuna göre şimdi de bu prensip üzerinden anlaşmalar tesisine çalışmalıdır.

Aynı İngiliz kaynaklarına göre Rusya Türkiye ve İran hariç bırakılmak şartile Orta Şarkta İngiliz nüfuzunu tanımağa hazırdır. Mısır Milletler Emniyet konseyine İngiltereyi şikâyet etmiştir. Filistin meselesi er geç Birleşmiş Milletler Meclisine gidecektir. İngiltere nüfuz bölgeleri anlaşmasına yanaşırsa Sovyetler Birleşmiş Milletler konseyinde İngiltere tezini müdafaa edecektir. Aksi takdirde Arap memleketlerin davâsına yardım etmesi mümkündür. Bu ise Sovyetlerin Arap memleketleri üzerindeki nüfuzunu arttırabilir. Netekim Suriyenin, İngilizlerin büyük Suriye plânı içinde kaybolmaktan kurtulmak için, şimdi de dış siyasetini Sovyetlere çevirdiği görülüyor. İngilterede daha şimdiden bu memleketlerdeki Sovyet nüfuzun kırmak için Irak, Mısır ve İrandaki komünistleri tevkif ettirip hapse attırdığı, komünist teşkilâtlarını dağıttırdığı görülüyor. Stalin bu nüfuz bölgesi kavgasına bir nihayet vermek için İngiltere ile anlaşmak arzusundadır.

Londradan verilen haberler göre Bevin de prensip itibarile nüfuz bölgeleri anlaşmalarına taraftardır. Müzakerelere bir başlangıç olmak üzere Moskovaya bir nota göndererek Stalinin ne kast ettiğini sormuştur. Müzakerelerin yakında baslıyacağı tahmin edilmektedir.

Fakat bu işin bir çatâllı tarafı daha vardır. O da Orta Şarktaki petroller meselesi ve Amerikanın Orta Şarkla doğrudan doğruya ilgilenmekte olmasıdır. Amerika Orta Şarkın müdafaasını İngiltereye bırakmıştır. Fakat burada İngiltere ile Rusya arasında cereyan edecek müzakerelere karşı kayıtsız kalması mümkün olamaz. Amerikanın bu yolda bölge anlaşmalarına ne dereceye kadar taraftar olduğu ise belli değildir. Hatta Amerikanın Orta Şarkta yalnız İngiliz hakimiyetinin teessüsüne taraftar olmadığı muhakkaktır. Netekim İngilizler Ürdün kralı Emir Abdüllahı yetiştirmeğe çalışırken Amerikalıların da Hicaz kralı İbnissuudu destekledikleri görülüyor. Petrol meselelerinde de Amerikalılar İngilizlerin hisselerini peyder pey satın alarak buraya hakim olmağa çalışıyorlar. Bu hareketin ilk misali olarak Irak petrollerinden büyük bir hisseyi Amerikalılar uzun müddet için kiralamışlardır. Hatta bu yüzden Fransızların da şikâyetlerini davet etmişlerdir.

Onun için Orta Şark meselesinin öyle kolaylıkla hal edilebileceğini zannetmek mümkür değildir. Yalnız bir defa nüfuz bölgeleri siyasetine dönülürse bunun bizleri de şiddetle ilgilendireceğine şüphe yoktur.

Hürriyeti nasıl kullanıyorlar ?

Ne hükûmet yarabbi!

Fransada çıkan Le Canard Enchainé'den:

Gülmekten başka çare kalmadı. Zira devlet ve hükûmetimiz o derece aciz içindedir ki, insan artık kızamıyor. Zaten o da kendini ciddîye almaktan vazgeçti. Devlet ve hükûmet hiç bir şey umurlamıyor; bittabi buna mukabil hiç kimse de devleti ve hükûmeti takmıyor.

★

İaşe bakanı gürültülü beyanatlarla «şarap» rezaletini açıkladı. Her şey meydana çıkacaktı. Fakat günler geçti bir şey meydana çıkmadı. Meğer «şarap rezaleti» diye bir şey yokmuş. Ama piyasada şarap ta kalmadı.

★

Yakın zamana kadar kütün kasap dükkânlarında et görürdü... Çok, pek çok pahalı idi amma vardı. Narh kondu ve bittabi o da ortadân kayboldu. Zira «narh» denilen şey fevkalâde bir icattır. Bundan daha âdil bir hal sureti bulunamaz gibi gelir insana. Fakat, seçimlerin pek yaklaştığı şu günlerde köylü müstahsili gücendirmek hükûmetin işine gelmez; ve gelmediği için narh usulü de tatbik olunmaz. Olsa olsa hükûmete narh konulabilir: Beceriksizlik narhı...

★

Cenuplu şarap âmilleri konan fiyatları beğenmedikleri için hükûmeti tanımadıklarını ilân ettiler. Hükûmet te bu durumu pek tabiî karşıladı. Nasıl tabiî karşılamasın: Kendi kendini tanımakta o derece müşkülât çekiyor ki... Piyasada yağ, et, un, kömür, elektrik kalmadığı için, halkın «rezaletlerle» oyalanacağğını sanıyorlar. Ama onu da beceremiyorlar.

Kitabilik gülünç oluyor

Hikmet Bayur, son seçilişinden sonra Cumhur Başkanımıza yabancı devlet reislerinden tebrik telgrafları gelmediği noktasına dokunmuş olacak ki, Ulus'ta Nihat Erim böyle bir mecburiyet olmadığını ispat için, Hikmet Bayura, filan devletler hukuku müellifinin, falan kitabına müracaat etmesini tavsiye etmiş. Hikmet Bayur da o kitabı bulup karıştırmış, ama Nihat Erimin işaret ettiği bahse tesadüf etmemiş...

Yaşını başını almış ve hel siyasî teşekküllerin sözcülüğünü eden insanların, lise talebeleri gibi iddialarını kitapla ispata kalkışmaları gülünç oluyor.